

Leonardo Padura

Ako prach vo vetre

Tajomstvá minulosti človek odkryje,
až keď začne žiť nanovo.

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Leonardo
Padura

Ako prach
vo vetre

Zo španielčiny preložila
SOFIA TUŽINSKÁ

slovar

Copyright © Leonardo Padura 2020
Published by agreement with Tusquets Editores, Barcelona, Spain
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2024
Translation © Sofia Tužinská 2024
Cover photography © Simone Betz/Arcangel 2024

ISBN 978-80-556-5695-3

Tento projekt podporil z verejných
finančných zdrojov Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Mojej drahej Lucii, dcére diaspóry

*Drahému Elizardovi Martínezovi, ktorý bol aj v exile až do
posledného dychu aristokratickým dieťaťom z El Vedado*

*Nič sa nedá robiť, vojnu prehráš,
ale vyhráš všetky boje.*

JOSÉ SARAMAGO
Evanjelium podľa Ježiša

*Dlho očakávaný nakoniec prišiel,
dvere na dome sa otvorili
a znova sa rozsvietili svetlá
(...)
Opäť sme vstúpili do domu.
Boli sme starí známi.
Nik na stretnutí nechýbal.*

JOSÉ LEZMA LIMA, *Očakávaný*
Úlomky magnetu

*Dust in the wind
All we are is dust in the wind
Dust in the wind
Everything is dust in the wind.
The wind...*

Kansas, *Dust in The Wind*
Point of Know Return, 1977
text: Kerry Livgren

1

Adela, Marcos a neha

Nič nie je skutočné, len osud.

PAUL AUSTER
Newyorská trilógia

Adela Fitzbergová začula zvuk trúbiek, ktorý mala nastavený na prichádzajúce hovory od rodiny, a na displeji svojho iPhoneu uvidela slovo mama. Zo skúsenosti vedela, že pre jej duševné zdravie je omnoho lepšie dlho neváhať, a tak siahla po vibrujúcom zelenom mobile a hovor prijala.

„Loreta?“ opýtala sa, ako keby to mohol byť niekto iný než jej matka.

Len pred pár hodinami, zatiaľ čo ako zvyčajne raňajkovala falošný grécky jogurt zmiešaný s vločkami a ovocím a vdychovala povzbudzujúcu vôňu kávy, ktorú Marcos varil každý deň, sa nevedela ubrániť pokušeniu a vzala telefón do ruky, hoci to nemala vo zvyku. Podvolila sa náhlemu nutkaniu a prezrela si zoznam hovorov. Uvedomila si, že mama sa jej za posledných šesťnásť mesiacov nepokúšala dovolať. Podľa pamäte telefónu sa za celý ten čas premohla len ona, aby aspoň dvakrát za mesiac nadviazala kontakt s Loretou. Možno aj pre tú neobvyklú revíziu sa Adely zmocnila akási predtucha, a tak ju telefonát vôbec neprekvapil. Bez zbytočného otáľania skočila rovno do hlbokkej vody. Ak prežije, aspoň uvidí, čo je v skutočnosti na dne.

„Ach, Così, ako sa máš?“ opýtala sa chrapľavým hlasom, typickým pre ľudí závislých od cigariet a alkoholu, i keď mama sa jej dušovala, že cigaretu do úst nikdy nevzala, a Adela ju nevidela popíjať nič silnejšie než Bloody Mary či pohárik červeného vína. Jej vážny tón, dôrazné tykanie, ktorého sa v španielčine nevedela zbaviť, a prezývka Così, ktorou dcéru odjakživa oslovovala, a iba ak bola na ňu nahnevaná, volala ju Adela, či dokonca Adela Fitzbergová, to všetko

neveštilo nič dobré. Utvrdila sa v presvedčení, že Loreta jej po toľkých mesiacoch zamýšľala rozhovorom iba znepríjemniť deň. To preto jej mama zavolala?

„Dobre... Bola som v práci. Práve som sa vrátila. Mám sa fajn.“

Neodvážila sa opýtať, ako sa má ona, a už vôbec nie, či sa niečo stalo. A ani vo sne by jej nenapadlo povedať, že nie je najvhodnejšia chvíľa na rozhovor, lebo prišla domov neskorro pre príšerné zápchy na diaľnici, o ktorých Loreta tvrdila, že ničia svet a plúca jej dcéry.

„To som rada. Ja sa mám hrozne.“

„Si chorá? Čo sa stalo? Koľko je u vás hodín?“

„Teraz... niečo po šiestej. Ešte je tma. Poriadna tma a zima. Nie, nie som chorá. Teda fyzicky. Volám ti, lebo som tvoja matka a mám ťa rada, Cosi. A pretože ťa mám rada, potrebujem sa s tebou porozprávať. Išlo by to?“

„Jasné, samozrejme. Nie si chorá, a čo ti teda je?“ Adela privrela oči a začula matkin zvyčajný dlhý povzdych. Z akej si podvedomej pomstychtivosti tak ako ju mama nazývala Cosi, ona ju od malička volala Loreta a iba ak mala chuť ju priškrtiť, oslovovala ju matka.

„A ako sa má tvoj priateľ?“

Tentoraz si vzdychla Adela.

„Nepovedali sme si už dávno, že o ňom nechceš nič vedieť? Kvôli tomu mi azda nevoláš.“

Na druhom konci sa ozval ešte hlbší povzdych. Skutočný? Keď jej Loreta naposledy volala, zaprisahala sa, že sa už nebude zaujímať o súkromný život svojej dcéry a znovu jej plúvala do ksichtu, že ak sa chce dostať do sračiek, len tak ďalej, nielenže od nich bude smrdieť, ešte sa nimi aj zadusí. Adela vedela, že jej mama vždy dodržala slovo.

„Musíme utradiť *Ringa*,“ dostala zo seba unaveným hlasom.

„Čo to hovoríš, mama?!“

Do mysle mladej ženy sa vrátil ako lavína obraz koňa so žiarivou gaštanovou srstou a s bielou hviezdou na čele, vďaka ktorej dostal meno Ringo Starr, až takmer zabudla, že na druhej strane linky je jej matka. Od chvíle, keď sa Loreta usadila neďaleko Tacomy na farme Sea Breeze, ten prekrásny Cleveland Bay sa stal na prvý pohľad jej najväčšou láskou. Aj dospelý žrebec s bledými a akoby uplakanými očami pripomínajúcimi smútiaceho človeka si ju okamžite vybral za svoju spriaznenú dušu. Za celých tých desať-dvanásť rokov, čo žila na ranči na severovýchode krajiny, Loreta stále prízvukovala, že starostlivosť o žrebca je jej životným poslaním, a venovala sa mu viac než čomukoľvek a komukoľvek na svete. Na širokom chrbte tohto výnimočného koňa s rodokmeňom z anglického kráľovského dvora sa po ranči a lesoch matkinho nového domova preháňala aj Adela a obdivovala svižný cval a mimoriadnu poslušnosť toho horkokrvného koňa.

„Nenúť ma to opakovať, Cosi.“

„Čo mu je? Veď keď sme spolu hovorili naposledy... ach, to je už dávno...“ mladá žena sa odmlčala a prišlo jej ľúto, že si myslela, že jej mama volá, len aby jej zase niečo vyčítala alebo si uťahovala z jej vzťahu a rozhodnutia ísť bývať s priateľom do Hialeahu. V každom prípade by jej len pokazila deň. Vlastne sa tak už stalo.

„Kolika... S Rickom to riešime už zopár dní... Chceli sme počuť aj názor iných. Lieči ho najlepší tunajší veterinár. Pred dvoma dňami sme sa však dozvedeli konečnú diagnózu. Urobili mu punkciu brucha. Je vo veľmi vážnom stave, ale na operáciu je príliš starý. No je silný a nechceli sme... Veterinár nás len utvrdil v tom, že niet iného východiska. Ja som to už tušila.“

„Božemôj. Veľmi trpí?“

„Áno, už niekoľko dní. Je pod silnými sedatívami.“

Adela cítila, ako jej zovrelo hrdlo.

„Naozaj sa nedá nič robiť?“

„Nie. Zázraky sa nedejú.“

„Koľko má teraz Ringo rokov?“

„Toľko čo ty. Dvadsaťšesť. Možno sa to nezdá, ale on je už staručký...“

Adela chvíľu premýšľala nad maminou odpoveďou, nasucho prehltna a povedala: „Tak mu pomôž, Loreta.“

Zo slúchadla vyšiel povzdych a Adela ho očakávala.

„To aj urobím... Len neviem, či to mám urobiť ja alebo požiadať Ricka či veterinára.“

„Urob to ty. S láskou.“

„Hej... Vieš, je to hrozne ťažké.“

„Isteže. No ty si preňho ako mama,“ vyhrkla dievčina bez postranných úmyslov.

„To je na tom to najhoršie. Najťažšie. Ty nemáš poňatia, čo je to byť matkou a nemôcť... Koľko si žena užije radosti a koľko si vytrpí, keď sa stane matkou.“

„Ty si si veľa vytrpela, pravda? A čo si nemohla?“ neudržala sa Adela. V tejto vážnej chvíli sa opäť chytila do vlastnej pasce a už sa pripravovala, ako mama spustí výčitky. Loreta ju však prekvapila.

„Len som ti to chcela oznámiť. Uistiť sa, že sa máš dobre, a povedať ti, že ťa mám veľmi veľmi rada a... Così, už nemôžem hovoriť. Musím končiť...“

„I'm so sorry...“ Adela si uvedomila, aké nezmyselné sú jej otázky a ako veľmi mama musí trpieť. Celý čas sa s ňou rozprávala po španielsky, používala vyčítavé kubánske tykanie, a napriek všetkej logike a skúsenostiam z predchádzajúceho roku a pol to bola práve mama, ktorá jej zavolała a dokonca prvá ukončila hovor. Ortiel, ktorý musela vykonať, ju zdrvil natoľko, že nebola schopná čeliť blížiacej sa slovnej potýčke.

Adela si nevedela pomôcť. Chvíľu sa dívala na svoj iPhone a predstavovala si, ako Loreta drží obrovskú kovovú injekciu, pichne ju do Ringovej hnedej kože na krku a posielajú ho na večný spánok. V spomienkach sa jej vynorili nedôverčivé, láskavé oči zvieráťa s bielou hviezdou na čele. Hodila mobil do vrchnej zásuvky písacieho stola, nahnevane ju zabuchla a postavila sa. Prešla chodbou vedúcou do sály venovanej špeciálnej zbierke univerzity, v ktorej ju zamestnali ako odborníčku na kubánsku literatúru, a keď prišla k Yohandrinmu stolu, povedala jej, že potrebuje čerstvý vzduch a kávu.

„Je ti niečo?“ spýtala sa Yohandra.

„Hej... Vlastne nie...“ zahundrala Adela. Nemala najmenšiu chuť rozoberať ten zmätok, ktorý v nej rozpútal mamin telefonát a spomienka na konské oči. „Dáš mi jednu cigu?“ poprosila Yohandru. Tá začudovane zdvihla obočie, potom vytiahla z kabelky cigaretu, podala ju aj so zapalovačom Adele a vyzvedala: „Až tak zle si na tom?“

Adela sa poďakovala, snažila sa usmiať a nebadane prikývla, zatiaľ čo jej kamarátka ukazovala na obrazovku počítača a poznamenala, že to vyzerá tak, akoby sa prezident Obama skutočne chystal na Kubu, aký správny chlapík...

Adela vyšla do záhrady plnej stromov, ktorá lemovala budovu knižnice, a ovalilo ju vlhké teplo, ktoré v aprílové doobedia panovalo v Miami. Zamračené nebo na severe veštilo ďalší lejak v Hialeahu a možno aj južnejšie, v Miami, takže cesta domov cez Palmetto by bola čistým fyzickým i psychickým utrpením a nadobro by ju dorazila.

Vybrala sa cez areál po stope čerstvo uvarenej kubánskej kávy až do bufetu na prízemí budovy Humanitných vied a umenia a vypýtala si kávu s trochou cukru. S plastovým pohárikom v ruke opäť vyšla do záhrady a sadla si na najodľahlejšiu lavičku v tieni, aby si vypila nápoj a potajomky vyfajčila prvú cigaretu po neviemkoľkých mesiacoch. Poondiaty

deň, poondiata závislosť, pomyslela si a odmietla sa cítiť pre-
vinilo len preto, že vychutnávala príliv nikotínu. V tej chvíli
bola Adela Fitzbergová presvedčená, že má zlú náladu, lebo
starého Ringa čoskoro utratia. Vlastne, nielen preto. Odhliad-
nuc od toho, aby jej pokazila deň zlou správou, prečo jej Lo-
reta vlastne volala?

Výstraha pred prílivovou vlnou v stredných vrstvách atmosféry sa prejavila prudkým lejacom. Adela nebola ani v polovici cesty domov do Palerma. Každý deň, od pondelka do piatka, jej tá cesta zaberala dve hodiny života. Boli to pre ňu mrzuté chvíle, počas ktorých premýšľala, koľko áut môže byť naraz na rozhorúčenom asfalte. Oblohu nepretržite pretínali blesky, ktoré mladej žene zrýchľovali tep a spomaľovali ťah prehriatych motorov áut pohybujúcich sa krokom od Miami až do nekonečna. Pri predstave ihly zapichnutej do Ringovho krku sa necítila dobre, no zlá nálada ju načisto premohla, keď pocítila tlak v podbruší, čo bola jasná predzvesť začiatku menštruácie. Nervózne vypla prehrávač, z ktorého sa ozývala Marcosova obľúbená Habana Abierta. V tej hroznej zápche nemohol nikto očakávať, že všetci sú šťastní, ako sa spievalo v piesni. Do konca diaľnice mala pred sebou ešte tri výjazdy a Adele sa chcelo plakať od zlosti a nemohúcnosti. Posunula sa o desať metrov a auto opäť zastalo.

Pred necelými osemnástimi mesiacmi mladá žena privoľila, že sa presťahuje k Marcosovi do Hialeahu. Toto rozhodnutie vyvolalo medzi Adelou a Loretou prudké hádky. Mama vyhlásila, že absolútne nedokáže pochopiť jej pohnútky, a tak po mnohých škriepkach došla k záveru, že Adela Fitzbergová je pre ňu tvrdý oriešok, a zaprisahala sa, že do súkromného života svojej dcéry sa už nikdy nebude miešať. To, že so svojím akademickým vzdelaním odišla študovať z New Yorku na Miami, práve na Miami, Lorete vtedy pripadalo ako mladícky rozmar. No keď si dokončila bakalára z humanitných vied na Medzinárodnej univerzite na Floride, vybrala si a dokonca sa

dostala na mizerné miesto v Univerzitnej knižnici, zatiaľ čo pokračovala v magisterskom štúdiu niečoho takého zbytočného a primitívneho ako latinskoamerické štúdium, jej matka to označila za plytvanie mozgovými bunkami... Ale to, že sa na pokraji svojho úpadku zamilovala do ilegálneho kubánskeho utečenca, a aby toho nebolo málo, po pár mesiacoch známosti s ním odišla žiť do špinavého bytíka v Hialeahu, božemôj, v Hialeahu, bolo pre jej matku nezvratným dôkazom nepríčetnosti, ktorá postihla jej dcéru a pridala ďalšiu kvapku do pohára poľutovaniahodných a donekonečna sa opakujúcich prešľapov, ktoré mali na život mladej ženy devastačný vplyv.

Adela využila moment, keď matka prestala chrliť jed ako sopka, a zakričala, že sa sťahuje z jednoduchého dôvodu: jej práca a budúcnosť sú na južnej Floride a okrem toho prvýkrát v živote si je istá, že sa zamilovala. Loreta sa zasmiala a opýtala sa jej, či je skutočne zaľúbená alebo jej ide len o veľkého vtáka jej kubánskeho priateľa. Adela Fitzbergová, veľkých vtákov je na svete neúrekom, nájdi si zbierku z National Geographic, predpokladám, že v tej tvojej mizernej knižnici je ich dosť, zakričala a zrušila hovor. O pár sekúnd zavolala znovu a spýtala sa jej, či vie o niekom na svete, čo by bol ochotný presťahovať sa z bytu v Coconut Grove do Hialeahu, do tej diery, zrela a opäť položila. Adela na matkino mlčanie odpovedala zarytým tichom, a tak sa jedna druhej neozvala celé týždne.

Adela spoznala Marcosa neďaleko svojho bytu v Coconut Grove, v nočnom klube The Hunter, do ktorého s Yohandrou a ďalšími nezadanými kamarátkami v piatok večer občas zavítali. Páčila sa jej uvoľnená, viac kubánska ako gringovská atmosféra v podniku a rada vychutnávala cigarety H. Upmann, ktoré si Yohandra dala posieľať z Kuby. A ak diskdžokej pustil nejakú muzičku z Karibiku, na ktorý prisťahovalci odmietali myslieť dvadsaťštyri hodín denne, no zároveň naň

nevedeli či skôr nemohli zabudnúť, Adela si s touto ostrieľanou mulatkou dokonca aj zatancovala. Keď už bola unavená, dala si pauzu a spoza stola si užívala pohľad na tanec svojej kamarátky. Mala pod palcom všetky tanečné štýly a choreografiu. Mulatka vedela pohybmi vyjadriť hlbokú zmyselnosť týchto rytmov. Zdedila úžasnú prirodzenosť svojich predkov, ku ktorej sa Adela napriek nesmiernej snahe nevedela dopracovať.

Noci v Yohandrinej spoločnosti sa jej páčili natoľko, až sa Adela začala strachovať, že má podvedomé lesbické sklony. A tak cestou do New Yorku na otcove šesťdesiate narodeniny, oslavu, ktorej sa Loreta už niekoľko rokov stránila, sa rozhodla porozprávať s jediným človekom, ktorému sa mohla zveriť so svojou obavou, že s ňou niečo nie je v poriadku, hoci sa vždy cítila sexuálne vyhranená. Po obede a dobrom víne v reštaurácii Blue Smoke sa Bruno Fitzberg nad dcérinými obavami len pousmial a upokojil ju svojím psychoanalytickým pohľadom, podľa ktorého bol jej jediný problém v tom, že je ešte príliš mladá a dosiaľ nestretla toho pravého, do ktorého by sa skutočne zamilovala, a on by v nej prebudil ženské inštinkty, čo sa doteraz jej mladým nápadníkom nepodarilo.

„Všetko má svoj čas,“ povedal, akoby hovoril Loretinými slovami. „Hlavne nikoho nehľadaj, ten pravý príde sám.“

„To zaváňa princom na bielom koni, ocko,“ uškrnula sa.

Bruno Fitzberg ju chytil za ruky a nasadil svoj dokonalý argentínsky výraz a prízvuk: „Ty si ho zaslúžiš, miláčik. Vieš, si krásna a príťažlivá žena. Angelina Jolie a jej plastický chirurg by praskli od závidi, keby videli tvoje pery, no a tie tvoje čierne oči s neobyčajným leskom...“ povedal a melódia jeho reči znela ako bolero. Potom jej stisol ruky pevnejšie a dodal: „Nemáš dôvod byť zmätená. Koniec-koncov, keby si aj bola lesba, čo na tom? Tá mulatka je skutočne krásna, je to kus

a ide po chlapoch ako po údenom, ženy sa jej nepáčia, tak si nechaj zájsť chuť.“

„Odkiaľ vieš, že je na chlapov?“ opýtala sa s argentínskym prízvukom, na ktorý pri rozhovoroch s Brunom prechádzala úplne prirodzene.

„Viem svoje,“ usmial sa.

„Keď si ma prišiel navštíviť do Miami, niečo...?“

„Bez komentára.“

Len niekoľko mesiacov po rozhovore s otcom akoby sa naplnilo jeho proroctvo a Adela spoznala na svojej obľúbenej diskotéke Marcosa.

Večer sa začal otupne. Yohandra mala zapálené hrdlo a horúčku, a tak ostala doma. Na naliehanie ostatných priateľov, ale aj preto, aby pochopila zmysel nočnej zábavy bez Yohandrinej prítomnosti a jej cigariet s tmavým tabakom, sa nakoniec obliekla a išla von. Čoskoro však zistila, že to bolo zbytočné. Hoci vedela, že domov sa musí vrátiť svojím autom, objednala si druhý a po chvíli aj tretí pohár vína. Väčšiu časť sedela pri stole sama, vyčítala si, aká je, ako žije a že je fádna, a zároveň sa snažila rozptýliť pohľadom na obratných Kubáncov, ktorí ovládli tanečný parket. A vtedy zrazu preskočila iskra.

Muž, ktorého v podniku The Hunter nikdy nevidela, vyzeral ako karikatúra z hollywoodskych filmov päťdesiatych rokov. Mal na sebe široké nohavice a košeľu s dlhými rukávami, všetko z bieleho ľanu. Vrchné gombíky na košeli mal rozopnuté a na jeho hladkej hrudi svietila zlatá retiazka s medailónom s Pannou Máriou z El Cobre. Hlavu mu pokrýval panamský klobúk. Uvažovala, že ho s najväčšou pravdepodobnosťou kúpil niekde na blšáku v Miami spolu s príliš lesklou retiazkou a medailónom. Klobúk mu slúžil ako súčasť jeho jedinečnej šou; sňal si ho a mával ním ako toreador červeným súknom pred býkom, vyhadzoval ho do vzduchu a na

konci určite dobre nacvičenej choreografie ho opäť šikovne uchopil. Kučeravé čierne vlasy sa mu leskli od zmesi gélu a potu a jeho nohy obuté v hnedých mokasínach s tenkou podrážkou na vyleštenej podlahe vymedzovali tanečné kroky s milimetrovou presnosťou, zatiaľ čo mu ramenami pulzoval rytmus udávaný kontrabasom.

Adela sa odrezala od sveta, a tak si myslela, že takto odetý a obratný mladý muž musí byť najatý profesionál, ktorý mal na diskotéke rozprúdiť zábavu, a skutočne sa mu to darilo. Vo chvíli, keď melódia vrcholila a ozval sa zvuk bubnov a tympanov, páry na parkete prestali tancovať a vytvorili kruh okolo mladého muža a jeho partnerky s tmavou pokožkou, hladkými čiernymi vlasmi a priliehavými zelenými šatami. Necudné vrtenie bokmi, hlboké pohľady, vysmiate spotené tváre tanečníkov vyjadrovali nespútanú zmyselnosť tanca, z ktorého sršalo sexuálne napätie. Keď skončili, ozval sa potlesk divákov korunovaný nadšeným výkrikom mladíka: „*I love you, Miami!*“, hoci sa to podobalo skôr na niečo ako *aj-loffjú-majamiii...*

Adela si z nudy odchlipla vína z tretieho pohárika a pocítila, ako niekto odsunul vedľajšiu stoličku, a uvidela, že si k nej prisadla postava oblečená v bielom.

„Kočka, čo je s tebou? Dostala si od frajera kopačky alebo nevieš tancovať?“

Cítila z neho kolínsku a pot, vôňu muža, pomyslela si Adela. Pozrela sa na chlapíka, ktorý si k nej bez dovolenia prisadol, uvelebil sa na stoličke, odpil si z heinekenu, odložil si panamský klobúk na stôl, utrel si čelo červenou vreckovkou a usmial sa na ňu zdravými, dokonalými zubami.

„Ani jedno, ani druhé,“ dostala zo seba.

„Hm, a ja som bol, pri všetkej úcte, ochotný za teba vyriešiť oba tieto problémy,“ usmial sa zoširoka a nadvihol obočie, akoby chcel zaostriť zrak.